

فرهنگ

اصطلاحات هنری

ادوارد لوسی اسمیت
فرهاد گشایش

لوسی - اسمیت ، ادوارد	Lucie - smith, Edward
فرهنگ اصطلاحات هنری / ادوارد لوسی - اسمیت ، ترجمه فرهاد گشایش .	تهران : مارلیک
۲۵۱ ، ۳۲ ص: مصور.	ISBN 964-6130-77-1
فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا	عنوان اصلی:
The Thames and hudson dictionary of art terms, 1984.	۱. هنر -- اصطلاحات و تعبیرها. ۲. هنر -- واژه نامه ها -- فارسی . ۳. هنر --
واژه نامه ها -- انگلیسی -- ۴. فارسی -- واژه نامه ها -- انگلیسی . ۵. زبان	انگلیسی -- واژه نامه ها -- فارسی . الف . گشایش ، فرهاد، ۱۳۴۳ - مترجم . ب.
عنوان	عنوان اصلی:
۷۰۳	۴ ف ۹ / ل ۳۳ / N
۸۵-۱۵۳۰۹ م	کتابخانه ملی ایران

انتشارات مارلیک

نام کتاب: فرهنگ اصطلاحات هنری

ناشر: انتشارات مارلیک

تألیف: ادوارد لوسی - اسمیت

ترجمه: فرهاد گشایش

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

نوبت چاپ: دوم

50000

شابک ۹۶۴-۶۱۳۰-۷۷-۱ ۹۶۴-۶۱۳۰-۷۷-۱ 964-6130-77-1

* کلیه حقوق ناشر محفوظ است و هر گونه برداشت از طرح روی جلد و متن این اثر بدون اخذ مجوز کتبی پیگرد قانونی دارد*

انتشارات مارلیک تلفن: ۶۶۹۵۲۹۱۴ - ۶۶۴۰۲۰۵۷ - ۶۶۴۰۹۸۷۷ نماین: ۶۶۹۵۰۵۵۹

فهرست مطالب

یادداشت مترجم
۴

پیشگفتار مؤلف
راهنمای استفاده از فرهنگ
۵-۶

بدنه فرهنگ
«آ-ی»
۷-۲۵۱

فهرست الفبایی واژه‌های لاتین
۲۵۳-۲۸۷

یادداشت مترجم

□ اگر چه این فرهنگ ترجمه است ولی بر اساس حروف الفبای فارسی تنظیم شده است تا خواننده با سهولت بیشتری به ارجاعات - که با حروف سیاه مشخص شده - دسترسی پیدا کند. در انتهای کتاب فهرست کامل مدخل‌ها بر اساس حروف الفبای لاتین و به همراه معادل‌های فارسی آن ارائه شده است. بدین ترتیب خواننده می‌تواند معادل فارسی واژگان لاتین مورد نظر خود را در انتهای کتاب بیابد و در صورت نیاز شرح آن را در مدخل فارسی پیدا کند.

□ کار آماده‌سازی متن کتاب به‌ویژه تنظیم مدخل‌ها به ترتیب حروف الفبای فارسی، بسیار وقت‌گیر و توانفرسا بود و این مهم تنها با مساعدت و همکاری بی‌شائبه آقای سهراب نفری میسر شد.

□ مسئولیت دشوار چاپ و نشر کتاب بر عهده مدیران محترم انتشارات عفاف و مارلیک، به‌ویژه جناب آقای محسنی بود که مشکلات کار را بر خود هموار کرده و تلاش داشتند تا در حد امکان کتاب با کیفیت مطلوب و با قیمت مناسب به دست علاقمندان برسد.

□ و سر انجام این که اگر ترجمه این کتاب را اجری باشد به پدر و مادرم تقدیم می‌کنم.

فرهاد گشایش

□ هدف از ترجمه این کتاب فراهم ساختن کتابی جامع و مستند درباره اصطلاحات رایج هنری بود تا ضمن آشنا ساختن خواننده با واژگان تخصصی هنری، وی را به مطالعه فراگیرتر ترغیب کند.

□ چون مشخصات کلی کتاب و نحوه استفاده از آن به طور مفصل در پیشگفتار مؤلف آمده است از تکرار آن در اینجا صرف‌نظر می‌شود.

□ برای انتخاب معادل‌های فارسی مناسب، از کتاب‌های مختلفی استفاده شده است. در مجموع سعی شده تا مصطلح‌ترین و رایج‌ترین واژگان گزیده شود. نام سبک‌ها و مکاتب هنری در اکثر موارد با تلفظ اصلی آن (ترجیحاً فرانسوی) ضبط شده است. در زیر منابع اصلی مورد استفاده ذکر می‌شود:

- ۱- آریانپور، فرهنگی جامع شش جلدی.
- ۲- آشوری، داریوش، فرهنگ علوم انسانی، نشر مرکز.
- ۳- پاکباز، رویین، دایرةالمعارف هنر، فرهنگ معاصر.
- ۴- گاردنر، هلن، هنر در گذر زمان، ترجمه محمد تقی فرامرزی، نشر آگاه.
- ۵- مرزبان، فرهنگ واژگان هنرهای تجسمی. انتشارات سروش.

6- Osborne, H., *The Oxford Dictionary of Art*. 1989.

پیشگفتار مؤلف:

راهنمای استفاده از فرهنگ

زبانۀ نسبتاً مفصّلی در زمینۀ هنرهای زیبا، نقاشی و مجسمه سازی، شامل مواد و مصنوعات هنری و نیز سبکها و گرایشات هنری، دورانها و جنبشهای هنری وجود دارد که بسیاری از آنها ممکن است به دلیل تشابه با هم خلط شوند و برخی نیز نیاز به توصیف دقیقتری داشته باشد. در این کتاب سعی داشته‌ام علاوه بر فهرست نسبتاً جامعی از واژگان فنی معماری، اصطلاحات رایج در زمینۀ مبلمان، سفال و سرامیک، شیشه، مینا، جواهر سازی، فلزکاری و نساجی را فراهم سازم. در مواردی که یک واژه خاص به تناسب متن یا در یک رشته هنری معانی متفاوتی داشته، تمامی معانی را که در هنرهای کاربردی مصطلح بوده است، توصیف کرده‌ام و معانی را به‌طور دقیق از هم متمایز ساخته‌ام.

امروزه نسل ما بیش از نسلهای پیشین امکان سفر و سیاحت دارد و دسترسی‌اش به اطلاعات تاریخی بسیار بیشتر شده، و از این‌رو بیش از پیش امکان شناخت و تحسین هنرهای خاص فرهنگهای محجور و بیگانه را دارد. همین امر ضرورت تدوین یک فرهنگ شامل اصطلاح‌شناسی غیر غربی را

کتاب «فرهنگ اصطلاحات هنری» به‌صورت یک کتاب راهنما تدوین و طراحی شده است. کتاب مختصر و کم حجم است تا استفاده از آن در هر کجا که امکان تجربه هنری مهیاست - مانند نمایشگاهها، موزهها، سفرهای سیاحتی - فراهم باشد. بدیهی است هیچ کس مایل نیست با کتابی حجیم و سنگین به تماشای آثار هنری برود. این فرهنگ همچنین فراگیر و جامع است، زیرا نه در زندگی واقعی و نه در هیچ کتابی، تقسیم‌بندی کاملاً دقیق و روشنی از هنرهای مختلف نشده است. از همین‌رو اصطلاحات گوناگون مربوط به زمینۀهای متنوع هنری همچون نقاشی، مجسمه‌سازی، معماری، هنرهای تزئینی و کاربردی، گرافیک و نیز روشهای عکاسی در قالب بیش از ۲۰۰۰ مدخل توصیف و تشریح شده است.

برخی از اصطلاحات موجود در این فرهنگ، حتی در فرهنگهای حجیم زبان انگلیسی نیز یافت نمی‌شود و یا در صورت وجود فاقد توصیف صحیح و جامع است. زیرا هم بسیاری از این اصطلاحات منشاء خارجی دارد و هم هنرمندان همچون دیگر اهل فن، از واژه‌های خاص خود استفاده می‌کنند. در این کتاب اصطلاح‌شناسی چند

در حد امکان سعی کرده‌ام که تعریف هر یک از مدخل‌ها کامل و جامع باشد. اما به جهت دستیابی به حداکثر وسعت معنای اصطلاحات، از روش ارجاع استفاده کرده‌ام. این ارجاعات با حروف سیاه حروفچینی شده و اگر مدخل مربوطه دارای تصویر یا نمودار باشد با یک ستاره* مشخص شده است. خواننده با رجوع به این ارجاعات می‌تواند اطلاعات وسیع‌تری دربارهٔ موضوع مورد نظر به دست آورد. از این‌رو مطالعهٔ کتاب نیاز به اطلاعات تخصصی پیشینی ندارد و تصور می‌کنم این ارجاعات خواننده را به جستجوی مفاهیم واژه‌ها تا مدخل‌های دیگر ترغیب کند.

مدخل‌هایی که دارای ارجاع هستند به این مقولات تقسیم می‌شوند: (۱) جنبش‌های مهم هنری همچون سوررئالیسم یا دوره‌هایی چون رئالیسم، که در آن برخی زمینه‌های مشترک اطلاعاتی وجود دارد که به خواننده امکان می‌دهد تا تصویر گسترده‌تری از هنر آن دوره را تجسم کند؛ (۲) عوامل مؤثر بر شکل‌گیری سبک‌های خاص؛ (۳) بناهایی که واجد برخی مشخصات معمارانه هستند؛ (۴) سبک‌های دیگری که با یک جنبش خاص پیوند دارند؛ (۵) واژگان و لغاتی که احتمالاً با اصطلاح مربوطه مشتبه می‌شود؛ (۶) و سرانجام دوره‌هایی که بلافاصله پیش یا پس از یک مرحلهٔ هنری یا معماری وجود داشته است. خواننده با استناد به این فرهنگ می‌تواند توصیف قابل فهمی از اصطلاحات دشوار در متون هنری، چه متون تخصصی و چه کاتالوگ نمایشگاه‌های هنری، به دست آورد.

«ادوارد لوسی - اسنیت»

دربارهٔ مؤلف: متولد جامائیکا و دانش‌آموختهٔ تاریخ در کالج مرتون، اکسفورد. شاعر، داستان‌نویس و نیز نویسنده و مجری برنامه‌های هنری رسانه‌های جمعی، مؤلف کتاب‌های بیشماری از جمله جنبش‌های هنری از ۱۹۴۵، هنر سمبولیست، هنر سدهٔ بیستم آمریکای لاتین و جنبش در هنر غرب.

مطرح می‌سازد و از این‌رو طبیعی است که چنین فرهنگی، اصطلاحات اصلی و ضروری هنر کشورهای هند، چین، ژاپن، مالزی، اقیانوسیه و امریکای پیش از کلمب را در بر می‌گیرد. گسترهٔ تاریخی کتاب هم به همین اندازه وسیع است. به‌عنوان مثال هم‌زمان می‌توان مدخل‌هایی در زمینهٔ هنر مفهومی - یکی از مطرح‌ترین مفاهیم جدید - را در کنار توصیفی از هنر سیکلاد - یکی از ابتدایی‌ترین شکل‌های هنری متعلق به چهار یا پنج هزار سال پیش - یافت.

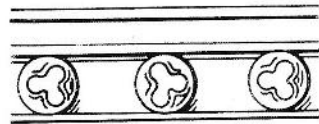
مهم‌تر آن‌که تلاش شده تا کتاب با رویکردهای هنری معاصر هماهنگ باشد. نگرش ما به هنر گسترده‌تر از پیش شده است و واژگان ما نیز برای مواجهه با آن به همان نسبت پیچیده‌تر شده و به‌نظر می‌رسد که از محدوده‌های کاربرد زبان متعارف فراتر رفته است. در اینجا معیار گزینش اصطلاحات به معنی تصدیق یک کاربرد خاص نبوده است، بلکه بر این واقعیت مبتنی است که چنین اصطلاحی رایج بوده و معنای آن گویا نیست.

هنر ماهیتاً بصری است و در این فرهنگ از تصاویر و نمودارها به همان اندازهٔ واژگان استفاده شده است. این تصاویر و نمودارها به‌گونه‌ای انتخاب شده‌اند که خود به‌طور مستقل گویا و مفهوم باشند - به‌ویژه در مواردی چون نمونهٔ سبک‌ها که تفاوت‌ها را نمی‌توان به‌طور کامل با کلمات بیان و توصیف کرد. همچنین مجموعهٔ مفصلی از «نمودارهای ترکیبی» به‌ویژه در زمینهٔ اصطلاحات خاص معماری فراهم شده که بیش از یک چهارم مدخل‌ها را در بر می‌گیرد. برخی از این نمودارهای ترکیبی عبارت‌اند از:

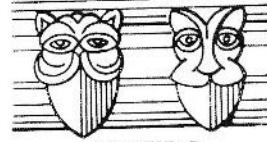
قوس، باسیلیکا، آجرچینی، سرستون، ستون، گنبد، در، پیشانی، کلیسای گوتیک و ...

علاوه بر این تعدادی «مدخل ترکیبی» نیز وجود دارد که طیف گسترده‌ای از انواع مختلف موضوعات و روش‌ها را در کنار هم توصیف می‌کند تا امکان تشخیص و تمیز هر یک از دیگری فراهم شود. برخی از این «مدخل‌های ترکیبی» عبارت‌اند از:

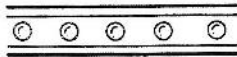
قوس، آجرچینی، سرستون، گنبد، مینا، ابزارکاری، پنجره، بام و ...

BALLFLOWER
گل زنگوله‌ای

BEAKHEAD
ابزار رخ منقاری

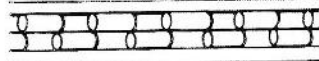
BEAD ابزار دانه تسبیح

BEAD-AND-REEL
مهره ماسوره‌ای

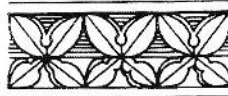
GUILLOCHE بیج زیور و

BILLET (ROUND) گریخته (مدور)

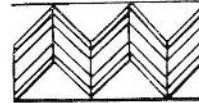
BILLET (SQUARE) گریخته (زاویه دار)

DOGTOOTH
ابزار چهار برگ

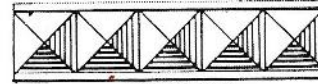
EGG-AND-DART
بیضه بیکانی

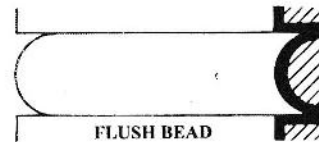
CHEVRON
خیزابی

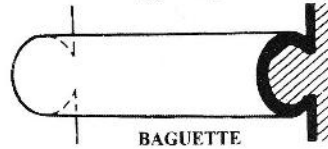
CABLE
ابزار طنابی

NAILHEAD
آدین کلمیخ

FLUSH BEAD
ابزار تسبیح تراز (همسطح)

BAGUETTE
فتیله‌ای

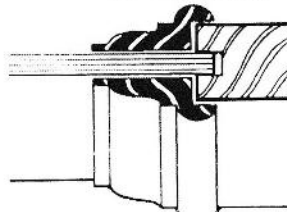
CYMA RECTA
ابزار موجی افتاده

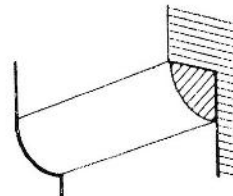
CYMA REVERSA
ابزار موجی جمع

CAVETTO
ابزار ربع گرد

BOLECTION

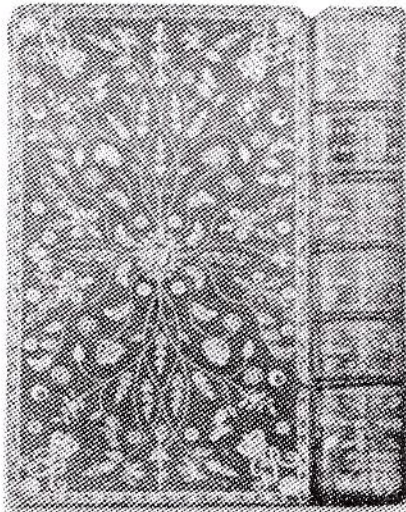

OVOLO
ابزار خاکی (بیضوی)

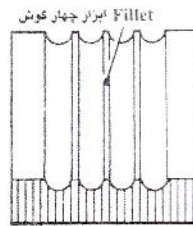

LABEL-STOP
آبچکان رده گیر

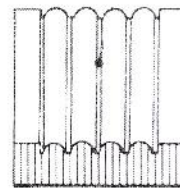
DRIPSTONE
آبچکان سنگ

تزئینات جلد چرمی کتاب با نقوش طلاکوب، دویلین، ۱۷۶۷. (ابزار کاری - ۴)

ابزار قاشقی

ابزار نی شکل

اتاق آفتابگیر
solar
(مأخوذ از واژه لاتین *solarium* به معنی «مکان آفتابگیر») اتاق خواب طبقه بالا در یک قصر یا یک خانه قرون وسطایی بزرگ، که به مالک خانه و خانواده درجه اولش اختصاص دارد.

۱- اتاق خصوصی، ۲- کمد کشودار
cabinet
۱- در سده‌های هفدهم و هیجدهم به اتاق کوچک گوشه ساختمان اطلاق می‌شد. ۲- حال به مبلمان کمدهی اطلاق می‌شود که چند کشو کوچک یا رفه دارد و معمولاً پشت در پنهان می‌شود.

اتاق زیرشیروانی
attic
۱- در ساختمان‌های سبک کلاسیک، به طبقه بالایی پیشانی اصلی اطلاق می‌شود. ۲- همچنین در ساختمان‌های کلاسیک، به یک شیوه معماری کوچک (مرکب از ستون و پیشانی) بر روی شیوه معماری بزرگتر. ۳- در مفهوم عام‌تر به معنی طبقه بالایی یک ساختمان اطلاق می‌شود.

اتصال کام و زبانه
mortice – and – tenon, mortise – and – tenon, joint
در درودگری؛ اتصال قطعات معمولاً با زاویه قائمه،

ابزار کاری
tooling
۱- گونیا ببری یا صاف کردن یک قالب سنگ یا یک قلم حجاری پهن. ۲- زدودن زبری و ناهمواری‌های روی یک اثر فلزی پس از ریخته‌گی. ۳- تزئین یک اثر فوری به صورت گودکنی یا برجسته‌کاری با استفاده از ابزارهای مختلف، همچون سنبه و نقرکن. مترادف: قلمزنی. ۴- تزئین جلد کتاب و دیگر اقلام از جنس چرم با استفاده از ابزارهای حرارتی.

ابزار موجی قائم/معکوس
cyma recta cyma reversa (Gk.)
در زبان یونانی به معنی «موج قائم، موج معکوس» به نوعی ابزار متشکل از دو منحنی اطلاق می‌شود. ابزار موجی قائم (Cyma recta) در قسمت بالا فرو رفته در زیر برآمده است، و در ابزار موجی معکوس (Cyma reversa) قسمت بالا محدب و قسمت پایین مقعر است. مترادف: reverse ogee moulding.

ابزار نی شکل
reeding
نوعی آذین که از ابزار محدب نیمه دایره باریک به صورت مستقیم و بسیار نزدیک به هم (یعنی حالت برعکس یک ابزار شیار قاشقی) ساخته می‌شود. علت این نامگذاری به دلیل مشابهت آن با یک دسته نی است که کنار هم چیده شده‌اند.

احیاء گوتیک: پلکان تالار شهر منچستر، ۷۷ - ۱۸۶۷، اثر آلفرد واترهاوس. جزئیات طرح همچون سرستون گیل و برگ، متناسب هنر دوره قدیم است؛ ساختمان اصلی تماماً متعلق به همان دوران است.

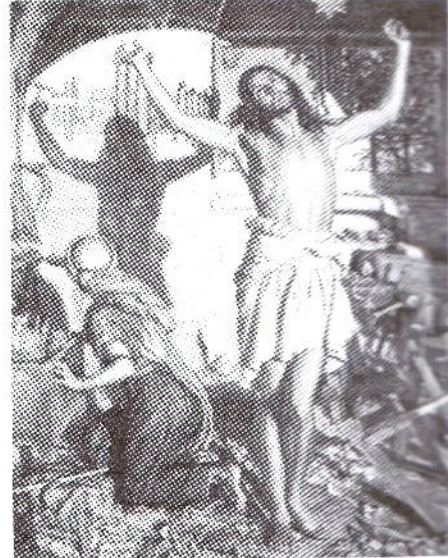

احیاء هنر یونان: دروازه پرستشگاه در قلعه چستر، ۱۸۲۲ - ۱۷۸۸، اثر توماس هریسون. وی با استناد به طرح‌های استوارت و روت از اکروپولیس، نسخه دقیقی از شیوه معماری دوریک را بازسازی کرد.

WPA / FAP

اداره پیشرفت کار

(کلمات اختصاری «اداره پیشرفت کار» / «پروژه هنر فدرال») برنامه‌ای که دولت ایالات متحده تحت عنوان قانون تجارت جدید در سال ۱۹۲۵، تصویب کرد تا

نقاشی سیخ در کارگاه نجاری از هولمن هانت، به نام «سایه سرگ» ۱۸۷۳، نمونه گویایی از نقاشی احیاگران هنر پیش از رنسانس است که در آن عناصر نمادین با واقع‌گرایی بسیار دقیق در هم آمیخته شده است.

متحده به وقوع پیوست. در اواسط سده هجدهم فرم‌های گوتیک با روحیه‌ای سرخوشانه و حتی کتبی در انگلستان احیا شد. مانند قصر هوراس والبول در استرابری هیل نزدیک توینکن‌هام میدل سکس که وی آن را به عنوان «خانه اسپاب بازی» توصیف می‌کرد. از اوائل سده نوزدهم سبک گوتیک به تریخ جدی‌تر گرفته شد و سرانجام نه صرفاً در کلیساها، چنان که تا آن هنگام رایج بود، بل در همه نوع ساختمان عمومی و خصوصی به خدمت گرفته شد مترادف نئوگوتیک Neo - Gothic.

احیاء هنر یونان Greek Revival

از آنجا که در سده هجدهم هنر و میراث یونان برای باستان‌شناسان و معماران قابل دسترس شد، سبک پالادیویی با نوع جدیدی از معماری مواجه شد که تلاش داشت تا از مدل‌های ناب‌تر یونانی تبعیت کند. تاریخ ظهور این سبک سال ۱۷۶۲ است، سالی که استوارت و دیوت کتاب خود تحت عنوان آثار باستانی آتن را منتشر کردند. این سبک تا حدود سال ۱۸۳۰ در انگلستان و کمی بیشتر در ایالات متحده ادامه یافت. این سبک تأثیر زیادی بر گسترش و تکامل معماری آلمان نهاد.

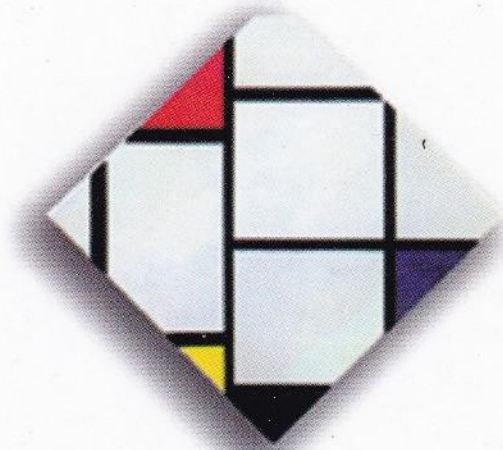
Dictionary of

ART TERMS

Edward Lucie Smith

translated by

Farhad Goshayesh

طرح روی جلد: نگار محسنی

Marlik Publication

ISBN:978-964-6130-77-7

9 78964 613077

مرکز موسیقی بتهوون شیراز